

การอภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัย คำเป็นตามวัตถุประสงค์ประสงค์และผลของผลการวิจัยใน 3 หัวข้อคือ

1. สถานภาพปัจจุบันของมหาวิทยาลัยสัตววิทยา
2. เปรียบเทียบการประเมินผลการปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัยสัตววิทยา จากการประเมินตนเอง และจากการประเมินโดยผู้บังคับบัญชาของมหาวิทยาลัย
3. ข้อเสนอแนะของมหาวิทยาลัยสัตววิทยาต่อการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ที่กลุ่มตัวอย่างได้รับไปจากสถาบันการศึกษาในต่าง
  - 3.1 การให้ความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการ
  - 3.2 การฝึกงาน (Practicum) และการเตรียมตัวเข้าวิชาชีพ
  - 3.3 การให้ความรู้และประสบการณ์ในการวิจัย
  - 3.4 ศึกษาดูงาน ๑ ในการทำงาน

1. สถานภาพปัจจุบันของมหาวิทยาลัยสัตววิทยา

1.1 ผลการวิจัยปรากฏว่า มหาวิทยาลัยสัตววิทยาส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในสถาบันการศึกษาในระดับต่าง ๆ โดยสังกัดวิทยาลัยครูมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.04 มหาวิทยาลัยร้อยละ 28.91 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาร้อยละ 19.17 นอกจากนี้กระจายทางสถานศึกษาระดับต่าง ๆ รวมถึงหน่วยงานของรัฐและเอกชนทั่วไป โดยมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาคมากกว่าในเขตกลาง จากผลการวิจัยที่ปรากฏเป็นนี้อาจเนื่องมาจาก ลักษณะของงานที่ปฏิบัติและโอกาสเองความก้าวหน้าทางด้านวิชาการและอาชีพ ในสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะระดับมหาวิทยาลัย และวิทยาลัย มีงานสอนและบริการทางสัตววิทยา หรือในร่วมกับโรงเรียนมัธยมศึกษา โดย

เฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนในหลักสูตร คม.ศ. และหลักสูตร 2521 มีงานสอนวิชาชีพกิจกรรมแนะแนว และงานให้บริการปรึกษาแนะแนว ซึ่งต้องการความรู้ความสามารถทางสาขาจิตวิทยาโดยตรงเท่านั้น นอกจากนี้ผู้เข้าศึกษาในระดับมหาบัณฑิต เป็นผู้ซึ่งงานทำอยู่ก่อนร้อยละ 69.32 ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า ผู้ซึ่งงานทำก่อนเข้ารับการศึกษาระดับมหาบัณฑิตนั้นส่วนใหญ่ทำงานในสถานศึกษาอยู่แล้ว ได้รับการส่งเสริมวิทยฐานะโดยกระทรวงเจ้าสังกัด อนุญาตให้ทำการศึกษาทอได้ และเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจึงกลับทำงานยังสังกัดเดิม หรือโอนย้ายไปยังสถานศึกษาที่สูงกว่า ทั้งนี้เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการและการงานอาชีพ ส่วนผู้ซึ่งไม่ทำงานทำก่อนเข้าศึกษา เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว หากต้องการทำงานในสถานศึกษาก็มักมุ่งไปยังสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นประการแรก จากผลการวิจัยนี้จะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับนโยบายในโครงการพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ในระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อผลิตอาจารย์สำหรับสอนในมหาวิทยาลัย และสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ให้เชื่อมโยงกับความต้องการ¹ และผลสำรวจก็ปรากฏว่า มหาวิทยาลัยจิตวิทยาได้ปฏิบัติงานตรงตามสาขาวิชา คิดเป็นร้อยละ 70.50 ซึ่งเป็นโอกาสที่มหาวิทยาลัยจิตวิทยาจะได้นำความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับจากสถานศึกษา นำไปปฏิบัติงานจริงได้ตรงตามความมุ่งหมายของหลักสูตร นอกจากนี้การที่มหาวิทยาลัยจิตวิทยาปฏิบัติงาน 2 ประเภทขึ้นไปในเวลาเดียวกันในจำนวนงาน 4 ประเภทคือ งานสอน งานบริการ งานวิจัย และงานบริหาร โดยส่วนใหญ่ประกอบงานสอนเป็นงานหลักควบคู่กันไปกับงานอื่น ทางสถาบันจึงควรให้ความสนใจแก่ความจำเป็นและความต้องการในการบรรจุวิชาวิธีสอนจิตวิทยา และวิธีสอนกิจกรรมแนะแนวไว้ในหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัย

จากผลการวิจัยดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่า นักจิตวิทยาในประเทศไทย มีลักษณะการปฏิบัติงานสอดคล้องกับนักจิตวิทยาอเมริกันซึ่งร้อยละ 55 ของนักจิตวิทยาอเมริกันทั้งหมดทำงานในสถาน

¹ สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ, แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ.

ศึกษา และนักจิตวิทยาส่วนใหญ่ใช้เวลาในการสอน ติดตามผลการให้คำปรึกษา และวิจัยตามลำดับ¹ ซึ่งงานหลักตามบทบาทของนักจิตวิทยาไทยคือ งานด้านการศึกษา และด้านคลินิก ซึ่งประกอบไปด้วย การวิจัย การฝึกอบรม การเผยแพร่ความรู้ทางจิตวิทยา การใช้แบบทดสอบและการวิเคราะห์ การป้องกันและการบำบัดทางจิต²

1.2 สำหรับความก้าวหน้าในด้านอาชีพ ผลการวิจัย แสดงว่า มหาวิทยาลัยจิตวิทยามีความก้าวหน้าในด้านอาชีพ โดยมหาวิทยาลัยที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เริ่มปฏิบัติงานอยู่ในระดับปฏิบัติการร้อยละ 99.05 และระดับบริหารร้อยละ 43.33 และในระดับปฏิบัติการคิดเป็นร้อยละ 56.67

ส่วนมหาวิทยาลัยที่สำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เริ่มปฏิบัติงานในตำแหน่งระดับปฏิบัติการร้อยละ 99.19 ระดับบริหารร้อยละ 0.81 เมื่อเทียบกับตำแหน่งการปฏิบัติงานในปัจจุบัน มหาวิทยาลัยที่ปฏิบัติงานในระดับบริหารร้อยละ 22.58 และระดับปฏิบัติการร้อยละ 77.42

การเปลี่ยนตำแหน่งงานจากระดับปฏิบัติการเป็นระดับบริหาร โดยการแต่งตั้งหรือเลือกตั้งตามถือว่า เป็นความก้าวหน้าทางอาชีพได้อย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจากการแสดงความสามารถของตนเองให้เป็นที่ยอมรับนับถือของผู้อื่น เมื่อพิจารณาจำนวนร้อยละของผู้ปฏิบัติงานในระดับบริหารของทั้ง 2 สถาบัน จะเห็นได้ว่าผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีจำนวนสูงกว่า จำนวนผู้สำเร็จจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากผลการวิจัยในตารางที่ 2 ปรากฏว่ามหาวิทยาลัยจิตวิทยาส่วนใหญ่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาในส่วนภูมิภาคมากกว่าในส่วนกลาง โดยสังกัดวิทยาลัยครู มหาวิทยาลัยและโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ตามลำดับ จากผลการวิจัยที่ปรากฏเช่นนี้อาจเป็นไปได้ว่า มหาวิทยาลัยจิตวิทยาที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ส่วนใหญ่ปฏิบัติงาน

¹ Judith Cates, *Psychology's Manpower*, p. 254-263.

² Prasarn Malakul "Psychology in Thailand," p. 174.

ในสถานศึกษาในส่วนภูมิภาค (โดยส่วนใหญ่สังกัดวิทยาลัยครูหรือโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา) มากกว่ามหาวิทยาลัยที่สำเร็จจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาคโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สำเร็จการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย อาจถือได้ว่าอยู่ในระดับเป็นผู้นำทางวิชาการ จึงย่อมมีโอกาสและความก้าวหน้าในตำแหน่งระดับบริหารได้มากกว่ามหาวิทยาลัยที่ปฏิบัติงานในส่วนกลางซึ่งประกอบไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา และผู้นำทางวิชาการในระดับสูง ๆ มากมายในแต่ละหน่วยงาน

นอกจากนี้อาจเป็นเพราะว่ามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้เริ่มผลิตมหาบัณฑิตที่วิทยาลัยก่อนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ดูตารางที่ 1) ดังนั้นผู้สำเร็จการศึกษาในรุ่นแรก ๆ ย่อมมีประสบการณ์ ความรู้ความชำนาญเฉพาะสาขามากกว่าผู้สำเร็จใหม่ ๆ และเป็นผู้มีวิทยุติสูงเป็นที่ยอมรับในความสามารถการปฏิบัติงานมากกว่า มหาบัณฑิตที่มีวิทยุติต่ำ จึงย่อมได้รับความไว้วางใจในการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในระดับบริหารได้มากกว่า ซึ่งเป็นไปตามลักษณะของสังคมไทยที่ให้การยอมรับยกย่องผู้มีวิทยุติและคุณวุฒิที่สูงกว่า¹

ส่วนตำแหน่งทางวิชาการนั้นผลการวิจัยปรากฏว่า มหาบัณฑิตที่วิทยาลัยได้เริ่มปฏิบัติงานในสถานศึกษายหลังสำเร็จการศึกษาแล้ว จะมีตำแหน่งทางวิชาการในระดับอาจารย์ทั้งหมด เมื่อเปรียบเทียบกับตำแหน่งทางวิชาการในปัจจุบัน มหาบัณฑิตที่วิทยาลัยที่สำเร็จการศึกษาก่อนมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีตำแหน่งทางวิชาการปัจจุบันในระดับอาจารย์ร้อยละ 77.14 ระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ร้อยละ 10.47 และระดับอื่น (หมายถึงผู้มิได้ทำงานในสถานศึกษา) ร้อยละ 12.38 ส่วนผู้ที่สำเร็จจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีตำแหน่งทางวิชาการปัจจุบันในระดับอาจารย์ร้อยละ 75.00 ระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ร้อยละ 11.29 และระดับรองศาสตราจารย์ร้อยละ 0.80 และอื่น ๆ ร้อยละ 12.90 เมื่อพิจารณารายตำแหน่งทางวิชาการของทั้ง 2 มหาวิทยาลัย จะเห็นได้ว่าร้อยละของมหาบัณฑิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีจำนวนสูงกว่าเล็กน้อย ซึ่งสอดคล้องกับการ

¹ ไพฑูริย์ เตระอแก้ว, ลักษณะสังคมไทย (กรุงเทพฯ, 2513) หน้า 190-191.

อภิปรายในด้านความก้าวหน้าในด้านอาชีพ ดังได้กล่าวมาแล้วว่าอาจเป็นไปได้ว่า มหาวิทยาลัยที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาในส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะสังกัดวิทยาลัยครูและสังกัดโรงเรียนมัธยมศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากแต่เดิมนั้นตำแหน่งทางวิชาการมีกำหนดไว้เฉพาะสำหรับข้าราชการที่ทำการสอนสังกัดมหาวิทยาลัยเท่านั้น โดยมีการพิจารณาการเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการจากผลงานด้านวิชาการต่าง ๆ ประกอบกับคุณวุฒิ ระดับเงินเดือน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์แล้ว หน้าที่บริหารและการให้บริการต่าง ๆ ซึ่งกำหนดและควบคุมโดยคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย (ก.ม.)¹ จึงทำให้จำนวนตำแหน่งทางวิชาการของผู้สำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีจำนวนสูงกว่า อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันตำแหน่งทางวิชาการต่าง ๆ เหล่านี้ ได้ขยายมายังข้าราชการสังกัดสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาอื่น ๆ ที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถาบันวิทยาลัยครู จึงค่อนข้างแน่ใจได้ว่า จำนวนร้อยละของตำแหน่งทางวิชาการของมหาวิทยาลัยจิตวิทยาของทั้ง 2 สถาบัน คงจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างแน่นอน

1.3 มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีความก้าวหน้าทางด้านวิชาการ โดยเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ร้อยละ 74.34 ได้เคยผลิตผลงานทางวิชาการ โดยเขียนบทความทางวิชาการมากที่สุด รองลงมาได้แก่การผลิตเอกสารตำราและการวิจัย ตามลำดับ จากผลการวิจัยที่ปรากฏเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า โอกาสในการผลิตผลงานทางวิชาการที่ทำได้ง่ายที่สุด สืบเนื่องค่าใช้จ่ายและเวลาในการผลิตน้อยที่สุด คืองานเขียนบทความ ซึ่งต่างจากงานอื่น ๆ เช่นเขียนตำราหรือวิจัย และทั้งนี้อาจเนื่องจากการต้องรับผิดชอบงานในหน้าที่งานสอน งานให้บริการให้คำปรึกษา และงานด้านอื่น ๆ มากเกินไป จนทำให้ไม่มีเวลา บละหลังงานในการผลิตผลงานทางวิชาการที่ต้องใช้เวลามาก ๆ ซึ่ง

¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยเรื่องระบบอุดมศึกษาไทย, หน้า 68.

สอดคล้องกับข้อเสนอปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิต (ตารางที่ 12) นอกจากนี้มหาบัณฑิตที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีในระดับมหาวิทยาลัย มักขาดแรงจูงใจในการผลิตผลงานในด้านของตำแหน่งทางวิชาการแหล่งเงินทุน แหล่งวิทยากรต่าง ๆ การสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา และความสามารถเกี่ยวกับวิธีการวิจัยยังไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นเหตุผลที่สอดคล้อง และเป็นที่ยอมรับของนักจิตวิทยาในภูมิภาคอาเซียนเช่นเดียวกัน ซึ่งจะเห็นได้จากเอกสารการประชุมคณะกรรมการวางแผนงาน ครั้งที่ 1 เกี่ยวกับความร่วมมือทางการศึกษาทางจิตวิทยาระหว่างประเทศในแถบภูมิภาคอาเซียน¹ ทางสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่มหาบัณฑิตจิตวิทยาทำงานสังกัดอยู่นอกเหนือจากในระดับมหาวิทยาลัย ควรพิจารณาให้ความสำคัญ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผลิตผลงานทางวิชาการเหล่านี้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อวงการจิตวิทยาและวงการศึกษาก่อต่อไป โดยการกำหนดความงานเหล่านี้เป็นงานหลัก และมีความสำคัญเช่นเดียวกับงานด้านการสอนและงานบริการ นอกจากนี้หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบในด้านการจัดสรรเงินทุนในการวิจัย ควรพิจารณาถึงความสำคัญในการกระจายแหล่งเงินทุนในการศึกษารววิจัย และการผลิตตำราเอกสารออกไปในส่วนภูมิภาคและในสถาบันการศึกษาทุกระดับ และสมควรมีการพิจารณากระจาย ขยายและปรับปรุงแหล่งวิทยากร ออกไปในส่วนภูมิภาคให้มากขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการค้นคว้าและวิจัยในส่วนภูมิภาค โดยอาจพิจารณาความเหมาะสมจากวิทยาลัยครูต่าง ๆ ทั่วประเทศ 36 แห่ง ให้เป็นศูนย์รวม และศูนย์บริการทางวิชาการที่ทันสมัย เพื่อให้บริการแก่สังคมใคควางขวางขึ้น

---

¹ SC. Utami, "The Current Status of Psychological Studies in Indonesia, The Proceedings of the 1 st Planning Committee for a Pan-Asean Conference of Psychology, Kyoto, Japan, 2-4 November 1978 : 184.

2. การเปรียบเทียบการประเมินผลการปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัยจิตวิทยาจากการประเมินผลตนเอง และจากการประเมินผลโดยผู้บังคับบัญชาของมหาวิทยาลัย

ผลการวิจัยปรากฏว่าผู้บังคับบัญชา และมหาวิทยาลัยประเมินผลการปฏิบัติงานในค่านต่าง ๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 ทั้งหมด 12 ค่าน คือ 1) ค่านความรู้ทางค่านวิชาการ โดยทั่วไป โดยผู้บังคับบัญชาประเมินความสามารถของมหาวิทยาลัย อยู่ในระดับมีความสามารถมาก แต่มหาวิทยาลัยประเมินความสามารถของตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง 2) ในค่านความรู้เฉพาะสาขา จิตวิทยาหรือการแนะแนว ทั้งผู้บังคับบัญชาและมหาวิทยาลัยประเมินความสามารถอยู่ในระดับมีความสามารถมาก ซึ่งอาจพิจารณาได้ว่ามหาวิทยาลัยจิตวิทยามีความรู้ความสามารถในค่านจิตวิทยาซึ่งเป็นวิชาเฉพาะ เป็นที่พอใจแก่ตนเองและผู้บังคับบัญชา ส่วนในค่านความรู้โดยทั่วไป มหาวิทยาลัยอาจเห็นว่า เป็นวิชาที่ตนเองมิได้รับการฝึกมาโดยตรง จึงประเมินตนเองอยู่ในระดับปานกลาง 3) ค่านความเชื่อมั่นในตนเองทางวิชาการ ผู้บังคับบัญชาและมหาวิทยาลัย ประเมินความสามารถอยู่ในระดับมีความสามารถมาก เช่นเดียวกัน 4) ในค่านความสามารถในการจัดกิจกรรมทางวิชาการต่าง ๆ ผู้บังคับบัญชาประเมินความสามารถอยู่ในระดับมีความสามารถมาก ส่วนตัวมหาวิทยาลัยเองประเมินความสามารถในค่านนี้อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า มหาวิทยาลัยยังไม่พอใจความสามารถของตนเองในค่านนี้ ซึ่งทางสถาบันควรพิจารณาถึงความจำเป็นและให้ความสำคัญในการฝึกการจัดกิจกรรมทางวิชาการต่าง ๆ เหล่านี้ ทั้งนี้เพราะผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมหาวิทยาลัย อาจถือได้ว่าเป็นผู้นำทางค่านวิชาการ (โดยเฉพาะในสวนภูมิภาค) ซึ่งจะต้องเป็นทั้งผู้นำและผู้ประสานงาน ในการจัดกิจกรรมทางค่านวิชาการต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับในสังคม 5) ค่านการสอนทั้งผู้บังคับบัญชาและมหาวิทยาลัย ประเมินความสามารถในค่านนี้อยู่ในระดับมีความสามารถมาก 6) ในค่านการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่ออาชีพ 7) การสร้างชื่อเสียงให้กับหน่วยงานที่สังกัด 8) ค่านความสนใจและความสามารถทำการค้นคว้าหาความรู้หรือทำงานเกี่ยวกับการวิจัยด้วยตนเอง ผู้บังคับบัญชาประเมินความสามารถของมหาวิทยาลัย อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ส่วนมหาวิทยาลัยประเมินความสามารถอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสิ่งนี้อาจ เป็นเพราะมหาวิทยาลัยมีงานที่ต้องรับผิดชอบสูงอยู่แล้วในหน้าที่ประจำ จึงทำให้มีเวลาน้อยใน

การทำกิจกรรมอย่างอื่น โดยเฉพาะในด้านของความสนใจและความสามารถในการทำงานเกี่ยวกับการวิจัยด้วยตนเองนั้น อาจมีสาเหตุมาจากการไม่มีเวลาดังกล่าวมาแล้ว และอาจเป็นเพราะว่า ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการวิจัยที่มหาวิทยาลัยได้รับขณะศึกษา ยังไม่เพียงพอในการทำวิจัยด้วยตนเองได้ ทางสถาบันและผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับหลักสูตรการให้ความรู้และประสบการณ์ในการวิจัย ควรพิจารณาให้ความสนใจในความจำเป็นด้านนี้ ทั้งนี้ เพราะในประเทศที่กำลังพัฒนานั้น การศึกษาวิจัยในด้านต่าง ๆ เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งในการเพิ่มพูนความรู้ และปรับปรุงทักษะทางวิชาการด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสภาพของสังคม ประเทศไทยได้เล็งเห็นความสำคัญ และได้มีกล่าวไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 หมวด 2 ข้อ 25 ว่า "รัฐส่งเสริมการทดลอง และการวิจัยทางการศึกษา เพื่อจะได้นำผลไปใช้ในการปรับปรุงการศึกษาให้เหมาะสมอยู่เสมอ" และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2, 3 และ 4 ก็ได้ระบุไว้เช่นกันว่า รัฐจะสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการวิจัยในระดับอุดมศึกษา¹ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่โดยตรงของสถาบันอุดมศึกษา ในอันที่จะส่งเสริมให้ผู้สำเร็จการศึกษาได้มีความรู้และประสบการณ์ในการวิจัย โดยอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ภายหลังสำเร็จการศึกษาไปแล้ว

9) ด้านความสามารถในการผลิตเอกสารตำราทางวิชาการนั้น ทั้งผู้บังคับบัญชาและตัวมหาวิทยาลัย ประเมินความสามารถอยู่ในระดับปานกลาง จากผลการวิจัยที่ปรากฏเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าทั้ง 2 ฝ่าย ยังไม่พอใจในความสามารถในด้านนี้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะมหาวิทยาลัยต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติงานในหน้าที่มากเกินไป จนไม่มีเวลาในการผลิตตำราเอกสารเช่นเดียวกัน ดังได้กล่าวมาแล้ว นอกจากนี้ผู้ทำงานในสถานศึกษาระดับต่าง ๆ มีโอกาสแตกต่างกันในการผลิตผลงานในด้านนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ทำงานสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ จะมีโอกาสดีกว่าผู้ทำงานในสถาบันอื่น ๆ ทั้งนี้ เพราะได้มีนโยบายส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาได้ดำเนินการธุรกิจด้านการสอน การวิจัยดังกล่าว

---

¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยเรื่องระบบอุดมศึกษาไทย, หน้า 44-45.

แต่งตำราและการให้บริการแก่สังคม¹ ระบุไว้ชัดเจนในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 4 ซึ่งเป็นเรื่องที่ควรส่งเสริมอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการผลิตตำราเอกสารทางจิตวิทยา ซึ่งคาดว่าในอีกไม่ช้าคงมีตำราเอกสารทางจิตวิทยาที่ดีและมีคุณภาพ ซึ่งแต่งโดยนักจิตวิทยาไทย เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างแน่นอน ทั้งในประเภทแต่งและประเภทแปล² นอกจากนี้ทางสถาบันผู้ผลิตนักจิตวิทยาควรพิจารณาดังความจำเป็นในการขาดแคลนตำราเอกสารทางจิตวิทยาที่เป็นภาษาไทยอยู่มาก โดยทางสถาบันอาจจะพิจารณาให้ความสำคัญในการฝึกนักจิตในการจดจำและเรียบเรียงจากตำราภาษาต่างประเทศเป็นรายกลุ่ม และรายบุคคล พร้อมทั้งมีการป้อนผลกลับ (Feedback) ให้มากขึ้น เพื่อเป็นประสบการณ์และแนวทางในการผลิตตำราทางวิชาการต่อไปภายหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว ผู้บังคับบัญชาของมหาวิทยาลัยควรพิจารณาดังความสำคัญในการผลิตตำราเอกสารทางจิตวิทยา โดยกำหนดนโยบายว่า งานประเภทนี้มีความสำคัญเช่นเดียวกับงานสอน ดังได้กล่าวมาแล้วเบื้องต้น และอาจพิจารณายืดหยุ่นเวลาในการปฏิบัติงาน หรือสนับสนุนเปิดโอกาสให้ทำงานด้านนี้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากงานแต่งตำราเป็นงานที่ต้องใช้เวลามากในการผลิต

ในปัจจุบันเมื่อวิทยาลัยครูสามารถผลิตนักศึกษาในระดับปริญญาตรีแล้ว ได้เริ่มมีการเคลื่อนไหวในการผลิตผลงานทางวิชาการมากขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการมีแรงจูงใจในเรื่องของตำแหน่งทางวิชาการเข้ามาเกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม นโยบายด้านการส่งเสริมการวิจัย แต่งตำราไม่ควรจำกัดขอบเขตอยู่ในสถาบัน ระดับอุดมศึกษาเท่านั้น ควรมีการขยายไปในบุคลากรทุกระดับการศึกษา ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันผู้สำเร็จการศึกษาระดับมหาบัณฑิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาขาจิตวิทยา จากผลการวิจัยครั้งนี้ปรากฏว่าทำงานในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค (ตารางที่ 2) เพื่อเป็นการกระจายโอกาสที่เท่าเทียมกัน

¹ ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ, รายงานการสัมมนาเรื่องแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 4 (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 139.

² Prasarn Malakul, "Psychology in Thailand," p. 173.

10) ด้านการมีระเบียบแบบแผนในการทำงาน ผู้บังคับบัญชาและมหาบัณฑิตประเมินความสามารถอยู่ในระดับมีความสามารถค่อนข้างมาก โดยผู้บังคับบัญชาประเมินความสามารถในด้านนี้สูงกว่าตัวมหาบัณฑิตเอง แสดงว่าผู้บังคับบัญชาพอใจในความสามารถด้านนี้ของมหาบัณฑิต

11) ด้านความสามารถในการให้บริการสังคม ผู้บังคับบัญชาประเมินความสามารถของมหาบัณฑิตอยู่ในระดับมีความสามารถค่อนข้างมาก ส่วนตัวมหาบัณฑิตประเมินความสามารถของตนเองอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่ามหาบัณฑิตจิตวิทยา ยังไม่ค่อยพอใจความสามารถในด้านนี้ของตนมากนัก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการขาดประสบการณ์ในด้านนี้ หรือเป็นเพราะไม่มีโอกาสได้แสดงความสามารถเนื่องจากต้องคอยให้ได้รับเชิญจากหน่วยงานอื่นก่อน ใดๆก็อาจพิจารณาได้ว่า มหาบัณฑิตส่วนใหญ่ยังมีได้แสดงผลงานด้านความรู้ ความสามารถ และการปฏิบัติงานให้เป็นที่ยอมรับในหน่วยงานอื่นมากนัก ทั้งนี้เพราะการแสดงผลงานในการปฏิบัติงานในบทบาทของนักจิตวิทยาอย่างมีประสิทธิภาพ จะเป็นการประชาสัมพันธ์ตนเองให้เป็นที่รู้จัก และยอมรับกันแพร่หลายในหน่วยงานอื่น และจะมีโอกาสในการมีส่วนร่วมในการให้บริการสังคมมากขึ้นในที่สุด

12) ด้านการรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลอื่นทั้ง 2 ฝ่าย ประเมินความสามารถอยู่ในระดับมีความสามารถมาก โดยมหาบัณฑิตประเมินตนเองอยู่ในระดับสูงกว่า การประเมินของผู้บังคับบัญชา

ส่วนการประเมินผลการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 มีทั้งหมด 4 ด้าน คือ 1) ด้านความสามารถในการให้บริการปรึกษาและแนะแนว มหาบัณฑิตประเมินตนเองอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก ทั้งนี้อาจแสดงให้เห็นว่า มหาบัณฑิตยังไม่ค่อยมีความพอใจในความสามารถของตนเองในด้านนี้มากนัก ทางสถาบันผู้ผลิตนักจิตวิทยาจึงควรให้ความสนใจ และพิจารณาเป็นกรณีพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาการแนะแนว หรือสาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนวในการฝึกเทคนิคการให้คำปรึกษาและประสบการณ์ต่าง ๆ ให้มากขึ้น เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานในด้านนี้ ตามแนวโน้มของความต้องการในบริการด้านการศึกษาปรึกษาในสถาบันการศึกษา¹ ซึ่งมีจำนวนสูงมากขึ้น ตามความเจริญของสังคมและเศรษฐกิจ

¹ อัญสนา เวสารัชชี่, "ความต้องการนักจิตวิทยาในสถาบันการศึกษา".

2) คำนการมีส่วนช่วยในการพัฒนาสังคม ทั้งผู้บังคับบัญชาและมหานักจิต ประเมินความสามารถอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าทั้งสองฝ่ายยังไม่พอใจความสามารถในค่านี ทางสถาบันผู้เกี่ยวข้องในการผลิตมหานักจิตจิตวิทยาควรพิจารณาให้ความสนใจในการปลูกฝังทัศนคติในค่านี ทั้งนี้เพราะงานบริการจิตวิทยาเป็นงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาสังคมโดยตรง และยังเป็นการสนองวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งกล่าวไว้ว่า เพื่อผลิตกำลังคนค่านวิชาชีพชั้นสูง เพื่อการพัฒนาสังคม

3) คำนความสามารถในการเป็นผู้ตามที่ผู้บังคับบัญชาประเมินความสามารถอยู่ในระดับที่มีความสามารถมาก ส่วนตัวมหานักจิตเอง ประเมินความสามารถอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่ามหานักจิตยังไม่พอใจความสามารถของตนเองในค่านี ซึ่งอาจเนื่องมาจากระดับความคาดหวังของทั้งสองฝ่ายแตกต่างกัน โดยที่มหานักจิตจิตวิทยาคาดว่าความสามารถในการเป็นผู้นำของตนเองควรมีอยู่ในระดับสูงกว่านี้ ซึ่งในขณะเดียวกันก็เป็นที่ยอมรับของผู้บังคับบัญชาแล้ว

4) คำนการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ทั้งสองฝ่ายประเมินความสามารถอยู่ในระดับที่มีความสามารถมาก โดยมหานักจิตประเมินตนเองอยู่ในระดับสูงกว่าการประเมินของผู้บังคับบัญชา แสดงให้เห็นว่าทั้งสองฝ่ายพอใจความสามารถในค่านี นับว่าหลักสูตรมหานักจิตจิตวิทยา ประสบความสำเร็จพอสมควร ทั้งนี้เพราะงานค่านจิตวิทยาเป็นงานที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับบุคคลอื่น ๆ และมหานักจิตมีความสามารถในค่านีเป็นที่ยอมรับของทั้งตัวเองและของผู้บังคับบัญชา

การประเมินผลการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ในค่านต่อไปนี้ คือ 1) ความสามารถในการให้ความร่วมมือประสานงานกับบุคคลอื่นทั่วไป และ 2) ความสามารถในการเป็นผู้ตามที่ ทั้งสองฝ่ายประเมินความสามารถอยู่ในระดับที่มีความสามารถมาก แสดงให้เห็นว่าทั้ง 2 ฝ่ายพอใจความสามารถในค่านี

ส่วนความสามารถที่ทั้งมหานักจิตและผู้บังคับบัญชาประเมินผลไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทั้งหมด 6 ค่านคือ 1) ความสามารถในการใช้หลักจิตวิทยา ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการทำงาน แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของหลักสูตรมหานักจิตจิตวิทยา ในการผลิตนักจิตวิทยาที่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเป็นที่ยอมรับของตนเอง และของผู้บังคับบัญชา และในค่าน

2) ความขยันตั้งใจและความรับผิดชอบในหน้าที่ประจำ 3) ด้านความขยันตั้งใจและความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายเฉพาะกิจ 4) ด้านความขยันตั้งใจและความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายพิเศษ 5) ความกระตือรือร้นในการหาความก้าวหน้าทางวิชาการใ้ตนเอง และ 6) ความมั่นคงและสม่ำเสมอทางอารมณ์ ซึ่งทั้งสองฝ่ายประเมินความสามารถเหล่านี้อยู่ในระดับมีความสามารถมาก จากผลการวิจัยที่ปรากฏเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่าทางสถาบันได้ผลิตนักจิตวิทยาที่มีความรับผิดชอบสูง มีความกระตือรือร้นในการหาความก้าวหน้าทางวิชาการ เป็นที่พอใจแก่ตัวมหาวิทยาลัยเอง และของผู้บังคับบัญชา นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่มีความมั่นคงและสม่ำเสมอทางอารมณ์ อยู่ในระดับที่มีความสามารถมาก ซึ่งมีความเหมาะสมกับลักษณะของงานด้านบริการทางจิตวิทยา และงานด้านอื่น ๆ ทั่วไป

ผลการวิจัยดังกล่าวนำมาเปรียบเทียบกับการวิจัยของ ประเสริฐ¹ ภูจันท์ก ได้ทำการศึกษาติดตามผล นักจิตปริญญาโท ที่สำเร็จการศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร โดยการประเมินค่าตนเอง ผลปรากฏว่าผู้สำเร็จการศึกษามีความเชื่อมั่นในตนเอง และความรับผิดชอบอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง ส่วนการผลิตผลงานทางวิชาการ ยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ เป็นเดียวกัน

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิตและปัญหาในการปฏิบัติงาน

3.1 ข้อเสนอแนะด้านการให้ความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการ มหาบัณฑิตได้เสนอแนะให้เพิ่มความรู้และประสบการณ์ด้านวิชาชีพปรับปรุงหลักสูตร หลักสูตรเหมาะสมแล้ว ปรับปรุงวิธีการเรียนการสอน ปรับปรุงเอกสารตำราและบริการห้องสมุด โดยในสาขาจิตวิทยาพัฒนาการให้ขอเสนอแนะในด้านควรเพิ่มความรู้และประสบการณ์ด้านวิชาชีพ เป็นอันดับแรกร้อยละ 61.54

¹ ประเสริฐ ภูจันท์ก, "การติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตปริญญาโท ที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยการศึกษาประสานมิตร ตั้งแต่ปีการศึกษา 2500-2515: การประเมินค่าตนเอง"

รองลงมาคือมีความเห็นว่าเหมาะสมดีแล้ว ควรปรับปรุงหลักสูตร และปรับปรุงวิธีการเรียนการสอน สาขาจิตวิทยาสังคมไทยขอเสนอแนะด้านควรปรับปรุงหลักสูตรมากที่สุดร้อยละ 41.18 รองลงมาคือควรเพิ่มความรู้อะไรและประสบการณ์ด้านวิชาชีพ หลักสูตรเหมาะสมดีแล้ว และควรปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนสาขาจิตวิทยาการศึกษา ไทยขอเสนอแนะในด้านควรปรับปรุงหลักสูตรมากที่สุด เช่นเดียวกัน สาขาจิตวิทยาสังคม รองลงมาคือ ควรเพิ่มความรู้อะไรและประสบการณ์ด้านวิชาชีพ ปรับปรุงวิธีการเรียนการสอน เห็นว่าหลักสูตรเหมาะสมดีแล้ว และสุดท้ายควรปรับปรุงตำราและบริการห้องสมุด สาขากฎหมายไทยขอเสนอแนะด้านควรเพิ่มความรู้อะไรและประสบการณ์ด้านวิชาชีพมากที่สุด ร้อยละ 34.48 รองลงมาได้แก่ควรปรับปรุงหลักสูตร มีความเห็นว่าหลักสูตรเหมาะสมดีแล้ว ปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนและปรับปรุงตำราเอกสารและบริการห้องสมุด สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว ไทยขอเสนอแนะในด้าน ควรเพิ่มความรู้อะไรและประสบการณ์ด้านวิชาชีพมากที่สุด รองลงมาคือควรปรับปรุงหลักสูตร เห็นว่าหลักสูตรเหมาะสมดีแล้ว ควรปรับปรุงวิธีการเรียนการสอน และสุดท้ายคือ ควรปรับปรุงเอกสารตำราและบริการห้องสมุด เมื่อพิจารณาจากทุกสาขาแล้วจะเห็นได้ว่า แต่ละสาขาไทยขอเสนอแนะในด้านควรเพิ่มความรู้อะไรและประสบการณ์ด้านวิชาชีพมากที่สุด ยกเว้นสาขาจิตวิทยาการศึกษาและสาขาจิตวิทยาสังคม เสนอแนะให้ปรับปรุงหลักสูตรมากที่สุด จากผลการวิจัยที่ปรากฏเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า มหาวิทยาลัยมีความเห็นว่า ความรู้ความสามารถทางวิชาการที่ตนได้รับไปจากสถาบันการศึกษายังไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน โดยเสนอแนะให้เพิ่มความรู้อะไรทางจิตวิทยาทุกสาขา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ที่สำเร็จการศึกษาเพื่อออกไปปฏิบัติงาน อาจได้ปฏิบัติงานตรงในด้านจิตวิทยา แต่อาจไม่ตรงสาขาวิชาเฉพาะ เช่นผู้ที่สำเร็จสาขาจิตวิทยาการศึกษา อาจต้องทำการสอนจิตวิทยาในสาขาอื่น หรือผู้ที่จบสาขาจิตวิทยาแต่ต้องไปทำงานด้านแนะแนว หรืออาจเป็นเพราะการเริ่มต้นทำงานในสถาบันใหม่นั้น อาจมีคนที่ที่เหมาะสมอยู่แล้ว ในตำแหน่งที่ตรงกับสายวิชาของผู้เขามาทำงานใหม่ จึงไม่อาจเปลี่ยนแปลงโยกย้ายได้¹ จึงไม่ได้ทำงานตรงตามสาขาวิชา อย่างไรก็ตามก็คิดว่าสถาบันที่เปิดรับสมัครบุคลากร

¹ มณีรัตน์ พันธ์โร, "การติดตามผลบัณฑิตคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รุ่นปีการศึกษา 2511 - 2516."

จิตวิทยาเขาห่างไกล วรรณกรรมสาขาวิชาอย่างแจ่มชัด ทั้งนี้เพื่อให้นักจิตวิทยาได้ปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ที่ได้ศึกษาไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ทางสถาบันควรพิจารณาให้ความสนใจในการปรับหลักสูตรให้ทันสมัย และสอดคล้องกับลักษณะของการปฏิบัติงานของบัณฑิต ในด้านวิธีการเรียนการสอนนั้น มหาวิทยาลัยเสนอแนะให้เชิญผู้เชี่ยวชาญทั้งด้านความรู้และประสบการณ์ทางสาขานั้น ๆ เป็นผู้สอน หรือเชิญเป็นวิทยากรพิเศษเป็นครั้งคราว เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ตรงให้กับมหาวิทยาลัย นอกจากนี้มหาวิทยาลัยสาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เสนอแนะให้ควรแยกสาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว ออกจากกันเป็นเอกเทศ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถเฉพาะสาขา มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3.2 ขอเสนอแนะเกี่ยวกับการให้ความรู้ทางด้านการฝึกงาน (Practicum) และการเตรียมประสบการณ์ด้านวิชาชีพ โดยมหาวิทยาลัยได้ขอเสนอแนะออกเป็น 6 กลุ่ม คือ ควรเพิ่มประสบการณ์ด้านวิชาชีพให้มากขึ้น เพิ่มระยะเวลาในการฝึกงาน เห็นว่าหลักสูตรเหมาะสมดีแล้ว ควรมีการปรับปรุงการประเมินผลการฝึกงาน ควรเตรียมความพร้อมก่อนฝึกงาน และควรมีการสัมมนาปัญหาวิชาชีพ โดยมหาวิทยาลัยจิตวิทยาพัฒนาการ เสนอแนะในด้านควรเพิ่มประสบการณ์ด้านวิชาชีพมากที่สุดร้อยละ 95.12 รองลงมาคือให้มีการสัมมนาปัญหาวิชาชีพ สาขาจิตวิทยาการศึกษา เสนอแนะด้านควรเพิ่มระยะเวลาการฝึกงานมากที่สุดร้อยละ 65 รองลงมาคือควรเพิ่มประสบการณ์ด้านวิชาชีพ และปรับปรุงวิธีประเมินผลการฝึกงาน เช่นเดียวกับสาขาจิตวิทยาสังคม คือเสนอแนะให้เพิ่มระยะเวลาในการฝึกงานมากที่สุด ร้อยละ 73.33 รองลงมาคือควรเพิ่มประสบการณ์ด้านวิชาชีพ สาขาการแนะแนว เสนอแนะให้เพิ่มประสบการณ์ด้านวิชาชีพมากที่สุด ร้อยละ 63.03 รองลงมาคือควรปรับปรุงวิธีการประเมินผลการฝึกงาน สาขาจิตวิทยาการศึกษา และการแนะแนว เสนอแนะให้เพิ่มประสบการณ์ด้านวิชาชีพมากที่สุดร้อยละ 38.89 รองลงมาคือ การเพิ่มระยะเวลาในการฝึกงาน ควรเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกงานตามลำดับ จากผลปรากฏเช่นนี้จะสังเกตเห็นได้ว่าความหาบัณฑิตจิตวิทยาในทุกสาขาวิชา ส่วนใหญ่เสนอแนะให้เพิ่มประสบการณ์ด้านวิชาชีพมากที่สุด ยกเว้นสาขาจิตวิทยาสังคมและจิตวิทยาการศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะของ

งานที่ปฏิบัติ โดยทั้ง 2 สาขานี้อาจทำหน้าที่แค่เพียงการสอนเพียงอย่างเดียวเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่สาขาอื่นต้องปฏิบัติหน้าที่สอนและบริการทางจิตวิทยา ซึ่งต้องอาศัยความสามารถและประสบการณ์ที่ได้รับการฝึกมาแล้วเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามจากข้อเสนอแนะที่ปรากฏเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยมีความเห็นว่าประสบการณ์ด้านวิชาชีพและการฝึกงาน (Practicum) ที่ตนได้รับไปจากสถาบันนั้นยังไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานด้านการแนะแนว และการใช้เครื่องมือทางจิตวิทยาต่าง ๆ ทางสถาบันผลิตนักจิตวิทยาจึงควรให้ความสำคัญและพิจารณาความจำเป็นของผู้สำเร็จการศึกษา โดยการเพิ่มประสบการณ์ด้านวิชาชีพให้มากขึ้น และเพิ่มระยะเวลาในการฝึกงานให้มากขึ้นกว่าเดิม นอกจากนี้มหาวิทยาลัยจะต้องออกแบบและแสวงหาความชำนาญด้วยตนเองประกอบด้วย จึงจะเกิดประสบการณ์และความชำนาญ เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานยิ่งขึ้น จากผลการวิจัยของ อรรถชย เอียรดวาร¹ ซึ่งติดตามผลผู้สำเร็จหลักสูตรระยะสั้นจากโรงเรียนสารพัดช่าง ธนบุรี รุ่น 16 และ 17 ปีการศึกษา 2508 ก็ได้เสนอแนะให้เห็นความสามารถในการปฏิบัติให้แก่เด็กที่มากขึ้น เพื่อให้มีความชำนาญและความเชื่อมั่นในการทำงานเช่นเดียวกัน

3.3 ข้อเสนอแนะด้านการให้ความรู้และประสบการณ์ในการวิจัย โดยมหาวิทยาลัยได้ให้ข้อเสนอแนะแบ่งออกเป็น 7 กลุ่มคือ ควรเพิ่มทุนความรู้และประสบการณ์ในการวิจัยให้มากขึ้น เพิ่มการฝึกปฏิบัติ หลักสูตรเหมาะสมดีแล้ว ปรับปรุงการเรียนการสอน อาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงบริการหอสมุด โดยมหาวิทยาลัยจิตวิทยาพัฒนาการเสนอแนะด้านควรเพิ่มทุนความรู้และประสบการณ์ในการวิจัยมากที่สุดร้อยละ 35.90 ซึ่งเท่ากับข้อเสนอแนะว่าหลักสูตรเหมาะสมดีแล้ว รองลงมาคือควรเพิ่มการฝึกปฏิบัติ ปรับปรุงหลักสูตร ปรับปรุงวิธีการเรียนการสอน และเกี่ยวกับอาจารย์ที่ปรึกษา สาขาจิตวิทยาการศึกษาเสนอแนะด้านควรเพิ่มทุนความรู้และประสบการณ์

---

¹ อรรถชย เอียรดวาร, "การติดตามผลผู้สำเร็จหลักสูตรระยะสั้น จากโรงเรียนสารพัดช่าง ธนบุรี รุ่นที่ 16 และ 17 ปีการศึกษา 2508." (วิทยานิพนธ์ปริญาตรัฐศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509).

ในการวิจัยมากที่สุดร้อยละ 40.74 รองลงมาเห็นว่า หลักสูตรเหมาะสมดีแล้ว ควรเพิ่ม การฝึกปฏิบัติ ปรับปรุงวิธีการเรียนการสอน และอาจารย์ที่ปรึกษา สาขาจิตวิทยาสังคมเสนอความ เห็นว่าหลักสูตรเหมาะสมดีแล้ว มากที่สุดร้อยละ 33.33 ซึ่งเท่ากับขอเสนอแนะควรเพิ่มการ ฝึกปฏิบัติ รองลงมาได้แก่เกี่ยวกับอาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนสาขาการ เน้นแนว เสนอแนะควรเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์ในการวิจัยมากที่สุดร้อยละ 39.80 รองลงมาคือ เห็นว่าหลักสูตรเหมาะสมดีแล้ว ควรปรับปรุงหลักสูตร เพิ่มการฝึกปฏิบัติ ปรับปรุง วิธีการเรียนการสอน และอาจารย์ที่ปรึกษา ส่วนสาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนวนั้น เสนอแนะควรเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในการวิจัยมากที่สุดร้อยละ 47.93 รองลงมา ได้แก่ มีความเห็นว่าคุณหลักสูตรเหมาะสมดีแล้ว ควรเพิ่มการฝึกปฏิบัติ ปรับปรุงหลักสูตร ปรับปรุง วิธีการเรียนการสอน อาจารย์ที่ปรึกษา และควรปรับปรุงบริการห้องสมุด ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาข้อเสนอแนะการปรับปรุงประสบการณ์ในการวิจัย จากมหาวิทยาลัยจิตวิทยาสาขา ต่าง ๆ แล้ว จะเห็นได้ว่า ทุกสาขาวิชาให้ขอเสนอแนะควรเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ในการวิจัยมากที่สุด ยกเว้นสาขาจิตวิทยาสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นว่า มหาวิทยาลัยจิตวิทยามีความเห็น ว่าความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปจากทางสถาบันยังไม่เพียงพอในการนำไปใช้ในการค้นคว้า ทำวิจัยด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับการประเมินความสามารถมหาวิทยาลัย ในด้านการค้นคว้าทำ วิจัยด้วยตนเอง (คูตารางที่ 8 ข้อ 13) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ทางสถาบันควรพิจารณาให้ ความสนใจข้อเสนอแนะนี้เป็นพิเศษ โดยเพิ่มการฝึกปฏิบัติในการวิจัยให้มากขึ้น เพื่อเพิ่มความรู้ และประสบการณ์ในการวิจัย ทั้งนี้เพราะความรู้ความสามารถในการวิจัยเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญ ในการผลิตผลงานทางวิชาการต่อไปในอนาคต

นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตร โดยการให้กำหนดสาขาวิชาในการ วิจัย โดยเน้นในแต่ละสาขาโดยเฉพาะการวิจัยทางด้านการแนะแนว ซึ่งในประเทศไทยยังมีน้อย และควรเน้นการวิจัยเพื่อการนำไปใช้แก้ปัญหาได้จริงและเหมาะสมสภาพสังคมไทย ซึ่งสอดคล้อง กับความคิดเห็นของนักจิตวิทยาในประเภทยุติภาควิทยา ซึ่งเสนอให้ประเทศในแถบภูมิภาคนี้ทำ การศึกษาและวิจัยให้เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะของสังคมในแต่ละประเทศ เพื่อการประยุกต์

ใช้ตามความเหมาะสม¹

ในส่วนที่มีผู้เสนอแนะว่าหลักสูตรการให้ความรู้และประสบการณ์ในการวิจัยเหมาะสมดีแลวนั้น ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับมหาวิทยาลัยที่มีพื้นฐานวิชาจิตศาสตร์แตกต่างกัน และขึ้นอยู่กับอาจารย์ผู้สอนที่สามารถชี้แนะทำความเข้าใจให้แก่ผู้เรียนได้ ผู้รับผิดชอบในเดานี้อาจพิจารณาถึงความจำเป็นของความแตกต่างในความสามารถทางจิตศาสตร์ของผู้เรียน โดยอาจมีการจัดกลุ่มผู้เรียนตามความสามารถทางจิตศาสตร์ เพื่อช่วยก่อให้เกิดประสิทธิภาพ และทัศนคติที่ดีต่อการวิจัยยิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ เกี่ยวกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยที่เสนอแนะว่าควรใช้เวลาให้แก่นิสิตให้มากขึ้น และควรเป็นผู้ที่มีความรู้ทางสถิติเป็นอย่างดี นอกจากนี้ นิสิตบัณฑิตควรมีโอกาสที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตั้งแต่แรกเข้าศึกษา เพื่อเป็นการทราบแนวทางที่ตนสนใจในการทำวิจัยตั้งแต่เริ่มแรก

3.4 ปัญหาต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานมหาวิทยาลัยจิตวิทยาสาขาต่าง ๆ ได้เสนอปัญหาในการปฏิบัติงานแบ่งออกได้เป็น 7 กลุ่มปัญหาคือ ปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหาร และผู้ร่วมงาน ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ปัญหาด้านความรู้ความสามารถ ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาส่วนตัว ปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัญหาเกี่ยวกับนักเรียน

ในกลุ่มปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหารและผู้ร่วมงานนั้น ในกลุ่มของมหาวิทยาลัยจิตวิทยาพัฒนาการ มีปัญหาด้านนี้ร้อยละ 27.79 ในกลุ่มมหาวิทยาลัยสาขากการแนะแนวมีปัญหาด้านนี้ร้อยละ 45.40 กลุ่มมหาวิทยาลัยจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว มีปัญหาด้านนี้ร้อยละ 19.32 และในกลุ่มสาขาจิตวิทยาสังคมมีปัญหาด้านนี้ร้อยละ 9.09 ส่วนในกลุ่มจิตวิทยาการศึกษาไม่มีปัญหาในดานนี้ จาก

---

¹ Ki Suk Kim, "Psychology Today in Korea," The Proceedings of the 1st Planning Committee for a Pan-Asean Conference of Psychology, Kyoto, Japan, 2-4 November 1978 : 129-146.

ผลการวิจัยที่ปรากฏ เช่นนี้สอดคล้องกับผลการวิจัย เรื่องสภาพการแนะแนวของสถาบันการศึกษาในประเทศไทย¹ โดยปัญหาที่ผู้แนะแนวประสบมากที่สุดคือปัญหาผู้บริหาร และบุคลากรอื่นไม่สนับสนุนและไม่ร่วมมือกับหน่วยแนะแนว ซึ่งอาจจะพิจารณาได้จากบุคคลเหล่านั้นไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบริการแนะแนวชัดเจนเพียงพอทางฝ่ายแนะแนวมิได้แสดงผลงานให้ปรากฏ และฝ่ายแนะแนวจัดดำเนินงานตามคำสั่ง โดยไม่มีบุคลากรอื่นมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ซึ่งปัญหาทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นปัญหาของงานแนะแนว เป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้งานแนะแนวมีปัญหาในการปฏิบัติงานในค่านิยมกว่าสาขาอื่น ซึ่งหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องของการพิจารณาจัดการอบรมให้ความรู้ทางการแนะแนวแก่ผู้บริหารและบุคลากรอื่น ๆ ให้ความสำคัญเป็นอันดับรองงานบริการทางจิตวิทยา และงานแนะแนวยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ในจิตวิทยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาคมนักจิตวิทยาควรพิจารณาให้ความสนใจต่อการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์งานทางด้านจิตวิทยาไปสู่สาธารณชนให้แพร่หลาย ซึ่ง ดร.ศุภ ชุ่มสาย ผู้ซึ่งมีประสบการณ์ในวงการจิตวิทยามากกว่า 40 ปี ได้สนับสนุนให้เสนอโยบายเคาะประตูบาน "Knock-at-the-door" ซึ่งผนวกเอาทุกวิถีทางที่จะเข้าถึง และให้บริการแก่ สาธารณชนในสังคม เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดี ต่องานทางจิตวิทยา และเป็นที่ยอมรับในสังคมมากขึ้น²

สำหรับปัญหาด้านการปฏิบัติงานนั้น ส่วนใหญ่เนื่องมาจากได้รับมอบหมายงานให้รับผิดชอบมากเกินไป จนทำให้ขาดประสิทธิภาพของงาน และบุคลากรไม่เพียงพอในกลุ่มปัญหาด้านนี้

¹ วชิร ทรัพย์มี, "การวิจัยเรื่องสภาพการแนะแนวของสถาบันการศึกษาในประเทศไทย" วารสารแนะแนว (เมษายน - พฤษภาคม, 2519): หน้า 43-50.

²

Prasarn Malakul, "Psychology in Thailand," p. 179.

มหาวิทยาลัยจิตวิทยาพัฒนาการเสนอปัญหาตามร้อยละ 8.33 มหาวิทยาลัยจิตวิทยาการศึกษาและร้อยละ 33.34 ในกลุ่มมหาวิทยาลัยจิตวิทยาสังคมร้อยละ 36.36 ในกลุ่มมหาวิทยาลัยจิตวิทยาการแนะแนวร้อยละ 29.61 ในขณะที่ในกลุ่มมหาวิทยาลัยจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนวเสนอปัญหาที่ร้อยละ 40.91 จากผลการวิจัยที่ปรากฏเช่นนี้สถาบันที่นักจิตวิทยาทำงานสังกัดอยู่ จรรยาบรรณจรรยาบรรณตำแหน่งของบุคลากรให้เหมาะสมพอเพียงกับงาน เพื่อช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานยิ่งขึ้น

ปัญหาด้านความรู้ความสามารถในกลุ่มมหาวิทยาลัยจิตวิทยาการแนะแนวมีปัญหาด้านนี้เพียงร้อยละ 1.97 ในกลุ่มมหาวิทยาลัยจิตวิทยาพัฒนาการมีปัญหาด้านนี้ร้อยละ 13.89 ในกลุ่มมหาวิทยาลัยจิตวิทยาสังคมมีปัญหาด้านนี้ร้อยละ 36.33 และในกลุ่มมหาวิทยาลัยจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว มีปัญหาด้านนี้ร้อยละ 13.89 จากผลการวิจัยที่ปรากฏเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก ลักษณะของงานที่มหาวิทยาลัยจิตวิทยาสังคม และสาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนวปฏิบัติ ในหน้าที่ประจำส่วนใหญ่ปฏิบัติด้านการสอนในวิชาเฉพาะสาขาซึ่งต้องใช้ความรู้ความสามารถประกอบการถนัดทางวิชาการเพิ่มเติมมาก เพื่อประกอบการสอน จึงทำให้เกิดปัญหาในด้านนี้มากกว่าในสาขาอื่น ๆ

สำหรับปัญหาด้านงบประมาณส่วนใหญ่เนื่องมาจากการขาดแคลนอุปกรณ์เครื่องมือทางจิตวิทยา ขาดอาคารสถานที่เฉพาะในการแนะแนว และงบประมาณค่าใช้สอยต่าง ๆ ในกลุ่มมหาวิทยาลัยจิตวิทยาพัฒนาการ เสนอแนะปัญหาด้านนี้ร้อยละ 16.67 ในกลุ่มมหาวิทยาลัยจิตวิทยาการแนะแนวร้อยละ 11.18 ในกลุ่มมหาวิทยาลัยจิตวิทยาสังคม ร้อยละ 9.09 และในกลุ่มมหาวิทยาลัยจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนวร้อยละ 4.55 จากผลการวิจัยที่ปรากฏเช่นนี้สอดคล้องกับการรายงานการศึกษาและคุณภาพ เพื่อสำรวจสถานภาพของวิชาจิตวิทยาการศึกษาในประเทศไทย โดยนิติตุคุณันต์จิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เสนอปัญหาเรื่องงบประมาณไม่เพียงพอมากที่สุด¹ สำหรับเรื่องงบประมาณนี้ Helbery (1971) ได้กล่าวไว้ว่า

¹ นิติตุคุณันต์จิต, "รายงานการศึกษาและคุณภาพเพื่อสำรวจสถานภาพของวิชาจิตวิทยาการศึกษาในประเทศไทย," (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปีการศึกษา 2521) หน้า 72 (เอกสารอัครสำเนา).

ตามอุดมคติแล้วสถาบันการศึกษาควรจะได้รับเงินงบประมาณ 10% ของงบประมาณทั้งหมดเพื่อบริการแนะแนวและจากการสำรวจในสหรัฐอเมริกา Shertzer and Stone¹ พบว่าโปรแกรมการแนะแนวที่ต่อเนื่องเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 30-40 เหรียญต่อนักเรียน 1 คนใน 1 ปี และสอดคล้องกับที่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัยรี หรือ พนม² ได้ทำการวิจัยไว้เช่นกัน ผู้บังคับบัญชาของมหาวิทยาลัย วิทยาลัย การพิจารณาถึงความสำคัญ และความจำเป็นเกี่ยวกับอุปกรณ์ทางจิตวิทยา สถานที่ที่เหมาะสม โดยการจัดสรรงบประมาณในการบริการทางจิตวิทยาอย่างพอเพียง ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของงาน

สำหรับปัญหาด้านส่วนตัวในกลุ่มมหาวิทยาลัยจิตวิทยาพัฒนาการ เสนอแนะปัญหาด้านร้อยละ 16.67 ในกลุ่มมหาวิทยาลัยจิตวิทยาการศึกษา เสนอแนะปัญหาด้านร้อยละ 25 ในกลุ่มมหาวิทยาลัยจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว เสนอปัญหาด้านร้อยละ 1.14 ในกลุ่มมหาวิทยาลัยจิตวิทยาการแนะแนว เสนอแนะปัญหาด้านร้อยละ 7.89 ส่วนมหาวิทยาลัยจิตวิทยาสังคมไม่มีปัญหาด้านนี้ ปัญหาในคานส่วนตัวนั้น ส่วนใหญ่เป็นปัญหาการขาดการทำงานเป็นทีม และขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มีทั้งทางสถาบันผู้ผลิตนักจิตวิทยาอาจมีการจัดการประชุมทางวิชาการเป็นครั้งคราวเกี่ยวกับความรู้ใหม่ ๆ และการปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่มหาวิทยาลัยที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว

ส่วนปัญหาการขาดการทำงานเป็นทีมนี้ ทางสถาบันที่นักจิตวิทยาสังกัดอยู่หรือหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบโดยตรงในการนิเทศการศึกษา อาจพิจารณาถึงความสำคัญในการฝึกอบรมการกลุ่ม (group dynamics) โดยอาจเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมกลุ่ม

1

Shertzer, Bruce and Stone, Shelley, Fondamental of Guidance (Boston: Houghton Mifflin Com. 1966) P. 128-130.

2

วัยรี หรือ พนม, "การวิจัยเรื่องสภาพการแนะแนวของสถาบันการศึกษาในประเทศไทย" วารสารแนะแนว, หน้า 35-50.

สัมพันธ์มาอบรมให้กับเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของตน ทั้งนี้เพราะกลุ่มสัมพันธ์เป็นการศึกษาที่ช่วยให้
 คนหลาย ๆ คนอยู่รวมกันได้อย่างเป็นปกติสุข มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และทำงานรวมกันได้อย่างดี
 และมีผลงานที่ดีเกิดขึ้นด้วย¹

ปัญหาคนสิ่งแวดล้อมในกลุ่มมหาวิทยาลัยจิตวิทยาการศึกษาเสนอปัญหาคนร้อยละ 25
 ในกลุ่มมหาวิทยาลัยจิตวิทยาพัฒนาการ เสนอปัญหาคนร้อยละ 16.67 และในกลุ่มมหาวิทยาลัยจิต
 วิทยาจิตวิทยาการศึกษา และการแนะแนวร้อยละ 1.14 ส่วนมหาวิทยาลัยจิตวิทยาการแนะแนว และ
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ไม่มีปัญหานี้ ปัญหาคนสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาคนการอยู่ไกลแหล่งความรู้
 และวิทยาการใหม่ ๆ ประกอบการถกเถียงและการทำวิจัย ไม่ได้รับความร่วมมือจากบุคคลรองนัก-
 เรียน และปัญหาสุดท้ายคือปัญหานักเรียนไม่ค่อยมารับบริการแนะแนว อาจเป็นเพราะเกรง
 ว่าจะเปิ่นเปลว และมีค่านิยมที่ไม่ถูกต้องต่อบริการแนะแนว ควรได้มีการประชาสัมพันธ์ถึงวัตถุประสงค์
 ประสงค์ของบริการ นับตั้งแต่ที่นิสิตนักศึกษาหรือนักเรียน เริ่มเข้าศึกษาในสถาบัน โดยการปฐมนิเทศ
 และจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเปลี่ยนค่านิยม และทัศนคติของนักเรียน นิสิตนักศึกษา ให้เข้าใจงาน
 แนะแนว และใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าจากงานบริการทางคานนี้

จากผลการวิจัยดังไคกล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า มหาวิทยาลัยจิตวิทยาส่วนใหญ่ปฏิบัติงานใน
 สถานศึกษาตรงตามสาขาวิชาที่ศึกษา ลักษณะของงานที่ปฏิบัติมากที่สุดคืองานสอน และงานบริการ
 ความรู้กันไป มหาวิทยาลัยจิตวิทยามีความก้าวหน้าในคานอาชีพและคานวิชาการ ผลงานทางวิชาการ
 ที่ปฏิบัติมากที่สุด คืองานเขียนบทความ งานเขียนตำราและเอกสาร และงานวิจัยตามคำค้น

¹ ฟิชนา แวมที, คู่มือการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สำหรับผู้นำชุมชน, (กรุงเทพมหานคร:
 บุรณากิจการพิมพ์, 2522)

จากการเปรียบเทียบการประเมินผลการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิต จากการประเมินผลโดยผู้บังคับบัญชา และตัวมหาบัณฑิต พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ขึ้นไป เป็นจำนวน 18 คำน จากทั้งหมด 24 คำน สำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตร มหาบัณฑิตจิตวิทยา เสนอแนะให้เพิ่มความรูทางคานวิชาการ เติมประสบการณ์ในคานวิชาชีพ และการวิจัยมากที่สุด ส่วนปัญหาในการปฏิบัติงานมากที่สุดคือปัญหาผู้บริหารและผูรวมงาน ปัญหาการปฏิบัติงาน ปัญหาเกี่ยวกับความรู้ความสามารถ ปัญหาคานงประมาณตามลำดับ